

NCERT Solutions For Class 8 Sanskrit Part - I Chapter 6

प्रश्न: 1. एकपदेन उत्तरत—(एक पद में उत्तर दीजिए—)

- (क) प्रेमलः कथं श्रान्तः आसीत्?
 (ख) प्रेमलः कदा गृहम् आगच्छत्?
 (ग) प्रेमलः कानि प्राज्वालयत्?
 (घ) चुल्लीं प्रज्वालयितुं प्रेमलः किं कृतवान्?
 (ङ) प्रेमली कस्य पत्नी आसीत्?

उत्तरम्— (क) काण्ठच्छेदेन (ख) सायंकाले, (ग) काष्ठानि, (घ) फूत्कारम्, (ङ) प्रेमलस्य।

प्रश्न: 2. अधोलिखितेषु पदेषु उपसर्गं चित्वा पृथक् कुरुत—(निम्नलिखित पदों में उपसर्गों का चयन करके पृथक् लिखिए—)

यथा— अपगमिष्यति	= अप	+ गमिष्यति
अवतारय	=
प्रज्वाल्य	=
प्रहारः	=
पराजयः	=
उपहारः	=

उत्तरम्— अव + तारय, प्र + ज्वाल्य, प्र + हारः, परा + जयः, उप + हारः

प्रश्न: 3. अधोलिखितेषु पदेषु उदाहरणानुसारेण धातुं प्रत्ययं च पृथक् कुरुत—(निम्नलिखित पदों में से उदाहरण के अनुसार धातु और प्रत्यय पृथक् कीजिए—)

(क)	पदानि	धातुः	प्रत्ययः
यथा—	गत्वा	= गम्	+ क्त्वा
	कृत्वा	=
	भृत्वा	=
	स्नात्वा	=

उत्तरम्— (क)	धातुः	प्रत्ययः
	कृ	क्त्वा
	भृ	क्त्वा
	स्ना	क्त्वा

(ख)	यथा—	पठितुम्	= पठ्	+ तुमुन्
		कर्तुम्	=
		खादितुम्	=
		द्रष्टुम्	=

उत्तरम्— (ख)	कृ	तुमुन्
	खाद्	तुमुन्
	दृश्	तुमुन्

(ग)	पदानि	उपसर्गः	धातुः	प्रत्ययः
यथा—	आनीय	= आ	+ नी	+ ल्यप्
	आगत्य	=
	निधाय	=
	आदाय	=
	संस्पृश्य	=

उत्तरम्— (ग)	उपसर्गः	धातुः	प्रत्ययः
	आ	गम्	ल्यप्
	नि	धा	ल्यप्
	आ	दा	ल्यप्
	सम्	स्पृश्	ल्यप्

प्रश्न: 4. मञ्जूषातः समानार्थकपदानि चित्वा रिक्तस्थानानि पूरयत—(मञ्जूषा से समानार्थक पदों का चयन करके रिक्तस्थानों की पूर्ति कीजिए—)

निकटे अधुना कथयति ददासि हस्तेन संस्थाप्य पुष्पम् तनुः

करेण	=	कुसुमम्	=
यच्छसि	=	स्थापयित्वा	=
वदति	=	साम्प्रतम्	=
शरीरम्	=	पार्श्वे	=

उत्तरम्— (i) करेण हस्तेन (i) कुसुमम् पुष्पम् (iii) यच्छसि ददासि
 (iv) स्थापयित्वा संस्थाप्य (v) वदति कथयति (vi) साम्प्रतम् अधुना
 (vii) शरीरम् तनुः (viii) पार्श्वे निकटे

प्रश्न: 5. निर्देशानुसारं उपसर्ग क्रियापदं च पृथक् कुरुत—(निर्देशानुसार और क्रिया पदों के उपसर्ग पृथक् कीजिए—)

यथा— प्राचलत् = प्र + अचलत्
 निरदिशत् = +
 आगच्छत् = +
 अवातारयत् = +
 पराभवत् = +
 प्राक्षालयत् = +

उत्तरम्— उपसर्गः क्रियापदम्
 निः अदिशत्
 आ अगच्छत्
 अव अतारयत्
 परा अभवत्
 प्र अक्षालयत्

प्रश्न: 6. अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारं लिखत—(निम्नलिखित वाक्यों को घटनाक्रम के अनुसार लिखिए—)

(क) सः हण्डीमवातारयत्।
 (ख) सः चुल्लीमज्जालयत्।
 (ग) सः हण्डीं स्नानगृहे अस्थापयत्।
 (घ) सः घटे जलमभरत्।
 (ङ) प्रेमलः गृहमागच्छत्।
 (च) सः जलमुष्णमकरोत्।
 (छ) सः भोजनमकरोत्।
 (ज) सः स्नानमकरोत्।

उत्तरम्— (ङ) प्रेमलः गृहमागच्छत्।
 (क) सः हण्डीमवातारयत्।
 (घ) सः घटे जलमभरत्।
 (ख) सः चुल्लीमज्जालयत्।
 (च) सः जलमुष्णमकरोत्।
 (ग) सः हण्डीं स्नानगृहे अस्थापयत्।
 (ज) सः स्नानमकरोत्।
 (छ) सः भोजनमकरोत्।

प्रश्न: 7. अधोलिखितानां तद्भवपदानां तत्समपदानि चिनुत—(निम्नलिखित तद्भव पदों के तत्सम पद लिखिए—)

काठ —
 हाँडी —
 चूल्हा —
 कूआँ —
 फूँकना —

उत्तरम्— तद्भवशब्दाः तत्समशब्दाः
 काठ काष्ठ/काष्ठानि
 हाँडी हण्डी
 चूल्हा चुल्ली
 कूआँ कूपः
 फूँकना फूत्कारम्

अतिरिक्तः अभ्यासः

***** END *****